

5.11.2024

Lausunto eduskunnan valtiovarainvaliokunnan työ- ja elinkeinojaostolle hallituksen esityksestä eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2025

Elinkeinoelämän keskusliitto EK kiittää eduskunnan valtiovarainvaliokunnan työ- ja elinkeinojaostoa mahdollisuudesta tulla kuulluksi koskien HE 109/2024 vp hallituksen esitystä eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2025.

Lausuntoa pyydettiin teemasta viennin edistämisen ja rahoituksen nykytila ja haasteet. EK kiinnittää huomiota erityisesti vienninedistämisen ja kansainvälistymisen tuen resurssien turvaamiseen ja käyttöön, Ukrainan jälleenrakennuksen rahoitukseen sekä Suomen kykyyn kotiuttaa rahoitusta EU:sta ja kansainvälisistä rahoitusinstrumenteista.

Yksityiskohtaisemmat huomiot:

- **Suomi tarvitsee puoluerajat ylittävän ja ylihallituskautisen sitoumuksen vienninedistämisen resurssien kääntämiseksi nousu-uralle** kohti verrokki-maiden tasoa.

Nyt Suomen vienninedistämisen resurssit ovat merkittävästi keskeisiä verrokki-maita heikommät. Tämä näkyy vääjäämättä kielteisesti kyvyssä hyödyntää olemassa olevia markkinamahdollisuuksia ja mahdollisuuksissa tukea suomalais-yritysten sopeutumista toimintaympäristön muutoksiin. Vienninedistämisen vajavaiset resurssit syövät edellytyksiä muiden kasvupoliittisten toimien vaikuttavuudelta ml. parhaillaan tehtävät panostukset T&K-rahoitukseen, joita pyritään suuntaamaan vientiä ja kansainvälistä kasvua mahdollistavalla tavalla.

Hallituksen budjettiriihessä tekemä sitoumus turvata ”riittävät voimavarat suomalaisyritysten kansainvälistymistä ja vientiä edistäville Team Finland -ulko-
maanpalveluilla” on käynnissä olevien mittavien julkisen talouden sopeutustoimien aikana tärkeä linjaus, mutta sellaisenaan riittämätön.

- Onnistuminen hallitusohjelman mukaisessa ”Team Finland -toiminnan ja johtamisen uudistamisessa” on resurssien vajavaisuuden vuoksi välttämätöntä. **Nykyisestä TF-toiminnasta on saatava enemmän tehoja irti. Tämän keskiössä on entistä syvällisempi yhteistyö** – vahvemmat eri toimijoita sitovat yhteiset ja mittaroitavat tavoitteet, joilla on konkreettista vaikutusta sekä toimijoiden resurssien käyttöön, toiminnan kehittämiseen, että performanssin arviointiin ja palkitsemiseen. Entistä tavoitteellisempi toiminta vaatii myös strategisia valintoja mm. kohdemarkkinoiden priorisoinnin osalta.

Paavali Kukkonen

5.11.2024

- TF-toiminnan ja johtamisen uudistamisen yhteydessä hallitus on tehnyt päätöksen nykyisen Business Finlandin ulkomaanverkoston integroimisesta ulkoministeriöön. EK huomauttaa, ettei päätöstä tehtäessä arvioitu sen tietojen mukaan riittävällä tavalla uudistuksen vaikutuksia julkiseen talouteen ja kokonaistaloudellisista vaikutuksista. EK painottaa talousarviokäsittelyn yhteydessä eduskunnalle asiassa seuraavia tarpeita:
 - Uudistus on toteutettava tavalla, jonka **ytimeässä on oltava vienninedistämisen palveluiden entistä parempi kyky vastata asiakkaiden tarpeisiin sekä palveluiden laadun ja saatavuuden häiriötön saatavuus**. Keskeistä tällöin on nykyisten osajien sitouttaminen vienninedistämiseen ja motivoivien urapolkujen tarjoaminen parhaille osajille myös jatkossa. Jos tässä ei onnistuta, uudistus on kasvun ja julkisen talouden kannalta haitallinen. Vienninedistämisen toiminnalliset tarpeet on huomioitava myös kuluja karsittaessa, esim. asemapaikkoja mahdollisesti vähennettäessä.
 - Hallitus päätti budjettiriihessä siirtää nykyisen BF:n ulkomaanverkoston budjetin jo vuoden 2025 alusta ulkoministeriön alle. Asiasta on määrää linjata tarkemmin lisätalousarvion antamisen yhteydessä. EK on painottanut, että **vienninedistämiseen käytettävät voimavarat eivät saa hallinnollisen uudistuksen myötä kokonaisuudessaan vähentyä (nykyinen UM ja BF). Siirrettävä budjetti on eriytettävä talousarviossa omaksi eräkseen**, jolloin siihen liittyvät määrärahamuutokset tehdään jatkossa valtioneuvostossa ja eduskunnassa talousarviokäsittelyn yhteydessä. Näin varmistetaan, ettei vienninedistämisen siirtyvät resurssit liudennu hallinnollisen muutoksen myötä vähitellen ulkoasianhallinnon muihin resurssitarpeisiin ja suojataan myös vienninedistämistyötä tekevien toimenkuvia.
 - **Integroiminen on toteutettava järjestämällä työ myös jatkossa Oy:n alle**. Oy:n hyödyntäminen on todennäköisesti välttämätöntä jo pelkästään resurssien siirron onnistumiseksi vuoden 2025 alusta, mutta **Oy-mallista on tehtävä myös pysyvä**. Oy-malli mahdollistaa työvoiman tarkoituksenmukaisen käytön, osaamisen säilyttämisen ja motivoivan työympäristön; resurssien kokoamisen ppp-hankkeisiin (lisäresurssien kerääminen esim. elinkeinoelämältä, kaupungeilta tai muilta kiinnostuneilta toimijoilta) sekä helpottaa myös maksullisten lisäpalveluiden kehittämistä. **Uudet maksulliset lisäpalvelut ja tarvittaessa myös ulkopuolinen rahoitus mahdollistavat tarpeisiin vastaamista, kun julkiset resurssit ovat väijäämättä niukat**. Ne olivat myös aiemmin merkittävä osa vienninedistämispalveluiden nykyistä laajempaa palvelukokonaisuutta (Finpro). Verrokkimaiden käytännöt osoittavat, etteivät EU:n valtiontukisäännökset estä tätä.
 - **Ulkoministeriölle haluttu entistä vahvempi asema vienninedistämisessä ja yritysten kansainvälistyspalveluissa asettaa sen merkittävien muutostarpeiden eteen, johon on kohdennettava UM:n sisällä myös riittävät taloudelliset resurssit**. Toiminnalta on edellytettävä vahvoja tulostavoitteita, joiden on koskettava myös sitä johtavia suurlähettiläitä. Onnistumisella on oltava konkreettista vaikutusta palkitsemiseen ja virkakiertoon. UM:n

Paavali Kukkonen

5.11.2024

tehtävässä onnistumiseksi ulkoasianhallinnossa on panostettava osaamisen vahvistamiseen ja järjestettävä mahdollisimman pikaisesti myös kaupalliseen osaamiseen painottunut kavaiku-kurssi. Samalla nousu suurlähettiläiksi on mahdollistettava myös vienninedistämisen ja kaupallisten ulkosuhteiden ammattilaisille.

- Team Finland -toiminnan onnistuminen edellyttää, että sen piirissä on laaja joukko eri hallinnonalojen toimijoita, jotka ovat sitoutuneet toiminnassaan viennin ja kansainvälisen kasvun edistämiseen. **Uudistuksen yhteydessä on huolehdittava, että ulkomaanverkoston vastuutahon muuttuessa, kotimaahan toimintansa painottavat toimijat eivät vetäydy viennin ja kansainvälistymisen tukemisesta** epätarkoituksenmukaisella tavalla, vaan ovat kiinteä osa vienninedistämijärjestelmää.
- EK kiinnittää huomiota, että **budjettitaloudessa on varauduttava Finnfundin ja Finnveran kohdalla vielä tuplaamaan tappiokorvaussitoumukset vuoden 2025 aikana** Ukrainan tukemisen ja jälleenrakennuksen mahdollistamiseksi riittävällä tasolla.
- **Budjetin ulkopuolisten rahoitusvaraumien osalta Finnfund-lain uudistamisen osaksi tulee välittömästi liittää sille mahdollisuus hakea EU:lta kehitysrahoituksessa lahjamuotoista sekarahoitusta.** Suomella ei tällä hetkellä ole rahoituslaitosta, jolla olisi lakisääteisesti mahdollisuus kanavoida tätä rahoitusta esimerkiksi julkisen sektorin (ml. valtionyhtiöt) investointeihin kohde-maissa. Rahoitusmuoto korostuu esimerkiksi Ukrainan jälleenrakennusrahoituksessa.
- **Kykyä kanavoida EU- sekä kansainvälisten yhteistyö- ja rahoituslaitosten tarjolla olevia resursseja Suomea ja suomalaisyrityksiä hyödyttävällä tavalla tulee tehostaa merkittävästi** yhteistyössä ulkoasianhallinnon sekä muiden ministeriöiden ja valtionhallinnon toimijoiden kanssa. Asiaan on kiinnitetty huomioita jo pidemmällä aikavälillä ilman merkittäviä edistysaskelia tai riittäviä toiminnallisia uudistuksia ja sen näkymistä toiminnan prioriteeteissa. Edes ajantasaista ja riittävää kuvaa eri hallinnonalojen toimijoiden aktiviteeteista asiakokonaisuudessa ei ole riittävästi saatavilla. Myös yrityksille tarjottavat palvelut ovat puutteellisia. Tilannetta on korjattava tavoitteellisesti välittömästi. Lisäksi Suomen tulee pyrkiä nykyistä tehokkaampaan ennakko vaikuttamiseen EU:n rahoitusinstrumenttien suunnitteluvaiheessa. Erityisvastuuta siitä kantavat ulkoasiainhallinto, valtioneuvoston kanslia sekä työ- ja elinkeinoministeriö.

Helsingissä 5. marraskuuta 2024

Petri Vuorio
johtaja

Paavali Kukkonen
johtava asiantuntija